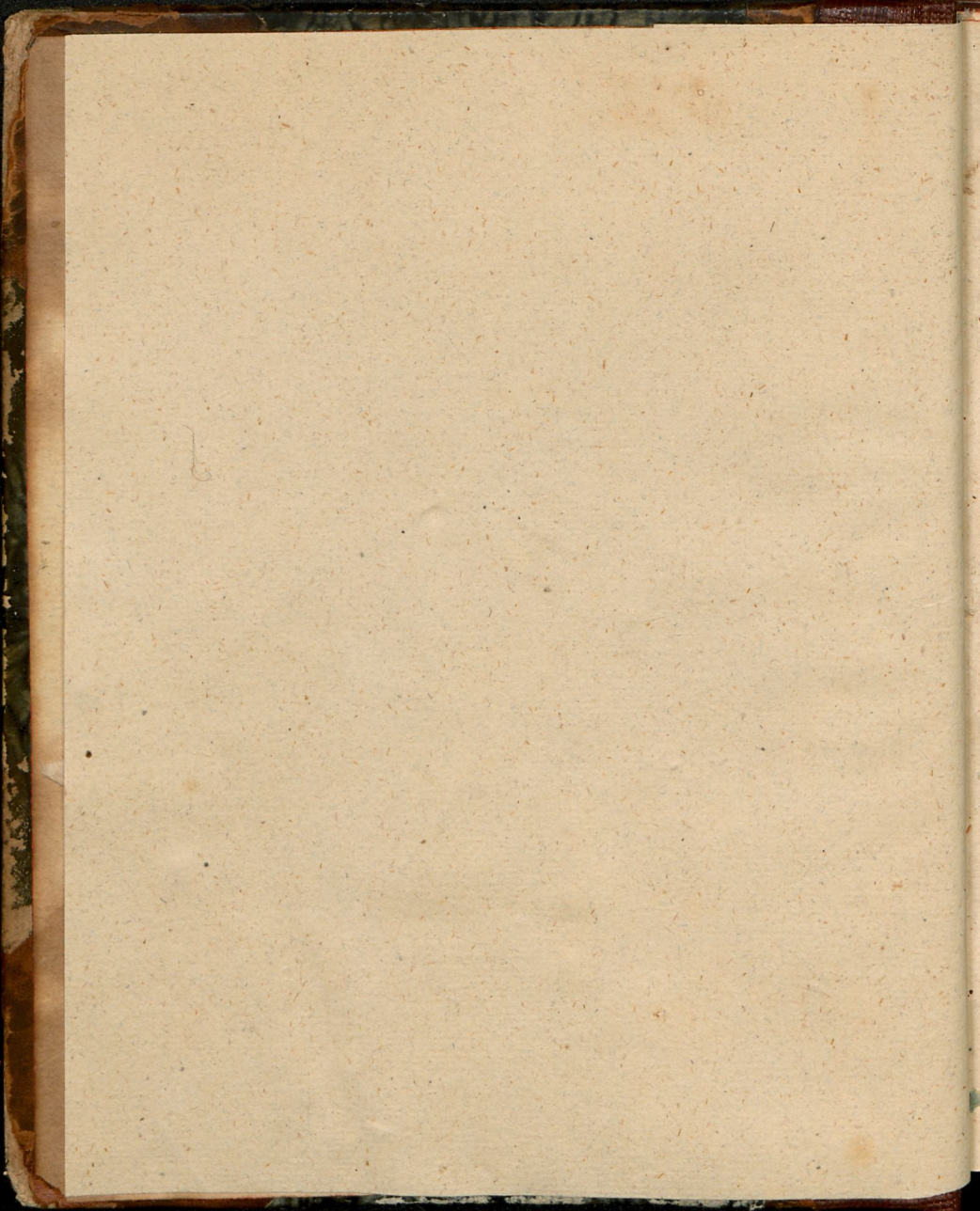

XX

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
 DE
 PURPURAE VRTICATAE
 ET
 SCARLATINAE FEBRIS
 CONVENIENTIA AC DISCRIMINE

QVAM
 SVMMI NVMINIS AVSPICIIIS,
 IVSSV ET AVCTORITATE
 GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
 IN ACADEMIA REGIA FRIDERICIANA,
 SPECIMINIS LOCO,
 PRO GRADV DOCTORIS
 SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
 DOCTORALIBVS RITE IMPETRANDIS,
 D. XIX. OCTOBR. MDCCLVIII.
 ERVDITORVM CENSURAE SVBMISIT
 IOANNES FRIDERICVS CRAMER
 KIERSPA - MARCANVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
 EX TYPOGRAPHIA VESTERIANA.

DISSERTATIO IN UNIVERSALIS MEDICA

DE
PURPURE ET VITICATA

ET
SCARLATINAE FEBRIS

CONVENTIENTIA AC DISCRIMINE

AVGVSTI NYMNI AVSPLICI
VIRI ET AUCTORITATE

GRATIOSI MEDICORVM IN ORDINE

IN ACADEMIA REGIA PRINCIPALIS

SPECTABILIS

PRO GRADU DOCTORIS

AVGVSTI NYMNI AVSPLICI

DOCTORIS IN MEDICINA

AVGVSTI NYMNI AVSPLICI

AVGVSTI NYMNI AVSPLICI

IOHANNES BRIDNERUS CRAMER

HALAE MAGDEBVRGICAE

IN TYPOGRAPHIA FESSTRIANA

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE
PURPURAE VERTICATAE
ET
SCARLATINAE FEBRIS
CONVENIENTIA AC DISCRIMINE.

PROOEMIUM.

Dum, pro capessendis summis
in arte salutari honoribus
ac privilegiis, de Specimine
quodam inaugurali con-
scribendo cogitarem, illud ipsum nec
adeo

A 2

P R O O E M I V M.

adeo tritum ac vulgare, nec ab ipso clinico foro latius distans atque alienum, feligendum expediendumque putavi. Multum quidem atque laudabilissimo utique conamine subactioris iudicii viri peritissimi in eo se desudasse gloriae sibi atque honori duxere, ut omnis generis morbos penitiori indagine traderent exploratos, omniaque, ad exactiorem eorundem diiudicationem & profundius scrutinium pertinentia, luculentius clariusque in litterarum monumentis exhiberent consignata: interim tamen adeo varia est saepius morbosarum adfectionum quarumvis indoles ac natura, ut inconsueta nonnunquam phaenomenis stipatae appareant, inque singulis, ut barbare loquar, indiuiduis discrepent atque inter se inuicem aliquo modo feiunctae videantur, adeoque diligentioribus practicarum occupationum observatoribus materiem praebeant, prolixius denuo in easdem inquirendi, ipsumque artis salutaris ambitum ulterius exten-

PROOEMIUM.

tendendi & amplificandi. Praeterea occurrunt etiam morbi nonnulli, quorum mentionem non adeo frequenter in Practicorum libris factam esse deprehendimus. Verum enim vero illud hac potissimum ex ratione euenisse existimo, quod vel parum iisdem vexatos videas mortales, vel, quod palmarium fortasse est etiam momentum, ordinarie minus alere soleant periculi, adeoque passim in Practicorum litteris fuere neglecti. Atque his praecipue accensenda erit *Purpura urticata* & *febris scarlatina*, utpote de quibus, si ab illustris *Michaelis* ALBERTI & illustris Domini Professoris IVNCKERI operibus medicis practicis recedas, parum saltem aut nihil in aliis Medicorum, non minus celeberrimorum, scriptis inuenias obseruatum expositumque. Quae igitur cum ita sint, haud inique me facturum arbitratus sum, si, maiorum ex ritu consuetudineque, pro solenni Specimine inaugurali exhibendo & pro lauro docto-

6 De Purpurae urticatae & scarlatinae febris

rali consequenda, de *Purpurae urticatae* atque *scarlatinae febris conuenientia ac discrimine*, earumque caussis ac mendendi rationibus inpraesentiarum commentarer, indolemque illarum exactius, quantum quidem per temporis spatiique compendium fieri poterit, indagarem. Benedicat studiis his qualibuscunque supremus huius vniuersi arbiter, faxitque clementer, vt labores nostri in sui gloriam proximique commodum atque salutem vergant.

§. I.

Anteaquam specialiozem *Purpurae urticatae* adumbrationem eiusdemque penitius exhibituri sumus examen, ipsa nobis subministranda est adfectus huius delineatio vel definitio, vt dein, hac suppeditata, quantum differat a febris scarlatinae indole ac natura, quantumve communionis consortiique habeat cum eadem, paulo curatius & attentius introspiciamus. Est ergo nobis *Purpura urticata* morbus exanthematicus, vel cum, vel sine febrili com-
mo-

motione subiecta, praecipue iuniora, plethorica, & spongiosiore mollioremque corporis texturam nacta, infestans, atque protuberantiis tumidis fugacibusque nonnunquam, laesionum, ab vrticarum percussione inflictarum, formam referentibus, tam in facie, quam reliqua partem corporis superficie sese manifestans.

§. II.

Haudquaquam vero adfectum hunc nostrum purpuratorum morborum familiae accensendum dubitamus; atque idem laturos esse iudicium speramus, qui rationes nobiscum pensitabunt, pro stabiliendo hoc asserto militaturas. Patet illius veritas ex phaenomenis, quae purpurae vrticatae cum reliquis purpuratis adfectibus sunt communia: Protuberantiis quippe, in corporis superficie & ambitu, papularum ad instar, sub febrili commotione, efflorescentibus; facili, ex qualicumque etiam leuiori interdum caussa, ad interiora retroactione; inuasionem sub certis anni temporibus ut plurimum contingente; simili fere mobilitate, qua alii gaudent purpurascens adfectus; diagnosi & prognosi fere aequali, nisi quod in hoc adfectu mitioris atque benignioris esse soleat indolis; euacuationibus, quibus terminatur, criticis fere iisdem; hisque demum accedit eadem maxima ex parte, qua ceteri purpurati morbi coercentur, medendi

di methodus, in hoc adfectu itidem obseruanda; ac palmarium denique signum, vnde pro peculiari purpurae specie eam agnoscimus, illud esse arbitramur, quod ibi, illisque locis solennior vultiorque deprehendatur, subiectaque etiam frequentius corripit, vbi purpurati morbi vsitatus crebriusque grauantur tyrannidemque suam in mortalium genus exercent. *Urticam* vero cognominauimus ab analogia, quae luculentius per se in oculos incurrit, cum protuberantibus maculis & eleuationibus, in corpore nostro tunc apparentibus, si eius superficiem vrticis, tenerioribus suis spiculis nobis admodum inimicis, percussas. Quod exanthematicus vero sit morbus, nulla fere eget demonstratione: dum vel apud antiquiores, etiam ipsos medicinae parentes, HIPPOCRATEM, GALENUM, ac CELSUM, grauioribus & intricatioribus cutis efflorescentiis *exanthematum* nomen attributum deprehenditur.

§. III.

Sicco pede in praesenti tractatiuncula transibimus quaestionem: An huius purpurae urticatae aliqualis iam mentio veteres inter Medicos interiecta constet, nec ne? Perinde enim id ipsum nobis esse poterit, hoc tantum expedituris, vt in exactiori huius affectus scrutinio nostra versetur oratio, quo dein & conuenientiam & discrepantiam cum febre scarlatina
fu.

subiungendi ipsamque postremo medendi methodum adnectendi copiam consequamur & opportunitatem. Interim vero, ne vitii ex hac parte commissi accusemur, fontem dabimus, vnde huius capitis ac momenti plures desumi possunt obseruationes, Dissertationem, sub illustri *Michaelis* ALBERTI praesidio, de *Purpura urticata*, anno MDCCLXIX. Martio mense in hac mufarum sede ventilatam, quae ampliora & prolixiora tradidit testimonia veterum aequae ac paulo recentioris etiam aetatis celeberrimum Medicorum, ex quibus apparet, iam priscis temporibus quoque hoc morbi genus mortalibus solenne fuisse.

§. IV.

Nunc ipsa nostri adfectus inuasio phaenomenaque, quibus comitari solet, nobis sunt expedienda atque diligentius enumeranda. Primi itaque, quibus aggreditur subiecta, insultus ita sese manifestant, vt de moderatioris tantum refrigerationis sensu, seu horripilatione, totum corpus occupante, conquerantur, accedente praeterea capitis ac virium aliquali leuiorique lassitudine ac languido torpore: moderatus dein subsequitur aestus, cum vehementi prurigine atque tensiuo quasi tam faciei, quam reliquae corporis superficiei, sensu dolorifico coniunctus; donec demum istae eleuationes in cu-

B

te,

10 De Purpuræ urticatæ & scarlatinae febris

te, ictu urticarum inflictas læsiones referentes, apparent, quæ tam cito augmentum capiunt, vt vultum, ob intumescencias præternaturales, ex pallido roseum colorem induentes, vehementer deforment. Hæ maculæ diurno tempore per interualla sæpius euanescent, quo factò & febriles etiam commotiones mitigantur. Vespertinis vero horis paroxysmus non recrudescit solum, sed etiam exacerbatur, illaque ardens atque tensiva quasi cutis eleuatio de nouo recurrit. Interim vero ipse hic morbus facile tollitur, vtpote per aliquot plerumque dies, etiamsi febre stipatus sit, tantum durans. Post hæc vero tandem, tenerrimis squamulis ab adflicta parte separat, pristina cuti restituitur naturalis conditio.

§. V.

Iam vero iis, quæ ad historiam morbi eiusque insultus ac phaenomena pertinebant, strictim expositis, ordinis ratio vltèrius postulat, vt porro in enodanda eruendaque *proxima causa*, quam vocant, *formali*, hunc affectum inducente, nostra iam occupati simus oratione. Ponimus vero hanc in sola humorum, & abundantia, & crassi ac mixtione peccantium, exagitatione, nimiaque inde simul subsequente eorundem resolutione, vnde, cum plethora semper præsto sit, sanguis, tali orgasmo concita-

citatus & magis magisque resolutus, in vltima
vascula violenter cogitur, adeoque harum pro-
tuberantium macularum mater existit atque ge-
nitrix foecunda; id quod exemplo pueri, an-
tea sani, sed plethorici, manifestius mihi inno-
tuit, qui ex repentina sanguinis organica com-
motione, laboribus, citius absoluendis, inducta,
hoc corripiebatur morbo, iisdem phaenomenis,
vt in antecedente §. descripsi, stipato.

§. VI.

Ne vero temere aliquid adseuerasse videa-
mur, dum plethoram commotam principalem
huius purpurae causam accusauimus; rationi-
bus nostram stabilituri sumus sententiam: quod-
si quippe nimia sanguinis moles vasa occupa-
vit, eadem tali ratione vltra modum omnino
vt distendantur violenter necessario sequitur.
Sed quid inde? Decenti tunc vasa priuantur
resistentia ac robore suo naturali. Hoc vero
perdito, tardiori per vasa ipsa cursu ruunt ac
voluntur humores, vnde sanguinis demum
spissitudo suos capere solet natales. Ex spissi-
tudine, sanguini ac humoribus inducta, no-
uum dein velut propullulat malum, sanguinis
nempe, ob retentas impuritates acriores, in
statu naturali excernendas, inquinatio, mixtio-
que deprauata; quod vero inquinamentum,
cum venosum praecipue inficiat & corrumpat

fanguinem, tam diu non morbiferum euadit, quamdiu ipsa plethora non commouetur. Hac vero qualicunque ex capite exagitata & in ebullitionem coacta, prohiberi amplius nequit, quo minus ad vasa, ex humorum nimia mole debilitata, fiat celerior congestio & ipsa demum congestorum humorum in vltimis vasculis stagnatio, vnde eminentiae istae, papularum ad instar, exfurgunt eleuanturque in corporis ambitu, pruriginosum illum & leuiter ardentem, ex statu quasi inflammatorio praesente, excitantes sensum.

§. VII.

Probata dedimus §. antecedente asserta nostra, plethoram commotam vt proximam omnino huius purpurae vrticatae causam formalem esse accusandam: exhibuimus praeterea strictim effectus, ex abundante hac sanguinis humorumque corporis nostri mole oriundos. Nunc itaque porro vltius etiam ipsa *causae*, quae vocatur, *materialis* penitior exploratio restat inpraesentiarum expedienda. Ipsam illam vero in acri quodam, ad sulphuream indolem magis accedente, tam seroformum quam lymphaticorum humorum inquinamento si ponimus, haudquaquam longius a vero nos esse aberraturos existimamus. Etenim ipse ille status plethoricus quietus vt acrimoniae sulphureae

reae in humoribus prouentui quam maxime faueat, inde neceſſum eſſe putamus, dum ob tardiorem per genus vaſculoſo-venofum circulationem, ipſamque adeo per iſtud maiorem humorum accumulationem, robur naturale illius qualitercunque imminutum deſtructumque redditur, vnde particulae ſeroſae, ab humorum maſſa depurandae, excernendaeque per congrua cutis emunctoria, retinentur, ipſos humores tali modo qualicunque cacochymia inſicientes aequae ac deteriorantes.

§. VIII

His, quod noſtrum erat, abſolutis, porro, vt ordinis ratio exigit poſtulatque, ad ea nobis tranſeundum erit, quae *remotius* adfectui noſtro gignendo ſeminia praeberere poſſunt. Atqui huc primo ſtatim loco pertinet referendaque eſt *aëris conſtitutio*, ſpecialius a nobis definienda, quae qualisque inprimis accuſari poſſit ac debeat. Non dubitamus, *aëri calido*, quippe expanſiua reſolutoriaque ſua indole quam facillime humorum maſſam in rapidiorem ac excedentem motum coacturo, hoc vitii eſſe tribuendum, quod producendo noſtro adfectui egregie patrocinaſtur. Interim non minoris damni eſt *aëris humido-calidi qualitas*, quae, ſufflaminandis ſalutaribus excretionibus quam maxime apta, aquoſas in humoribus partes retinet

tinet, ipsum transpirationis periphericae beneficium grauius intercipiendo, augendo impuritates, salutari hoc naturae negotio eliminandas, sulphureamque adeo acrimoniam latius atque maiori copia diffundendo, qua, concurrentibus dein vel leuioribus causis, resolutorius effectus citius accelerari potest. Ipsa experientia etiam assertum nostrum satis confirmat, qua docemur ex practicis Medicorum obseruationibus, nunquam citius ac frequentius urticata hac purpura mortales adfectos correptosque iri, quam si tempestatum varietates regnant, aërisque vicissitudines saepius ac derепente subsequuntur, malam partim crasin, partim consistentiam deprauatam humoribus conciliantes, eosdemque adeo ad futuram inimicissimam corruptionem quasi praeparantes ac disponentes, vnde, vti nostrum, quem commentamur, morbum, sic & alios ex purpuratorum familia, siue benigniores, siue maligniores, pro diuersa perniciosi inquinamenti, in humoribus haerentis, quantitate ac qualitate, habemus oriundos.

§. IX.

Vterius in exactiorem *causarum*, quae *occafionalium* nomine in Medicorum scholis insigniuntur, indagationem descensuri, quam maxime fere omnium accusandas putamus incon-

suetas

fuetas immoderatasque corporis commotiones, futuras fere semper, quemadmodum varii haud raro inflammatorii schematis febrium, sic & huius purpurae foecundissimas genitrices; dum fieri non potest, quoniam plethoram semper praesentem ponimus, quin abundantes isti, tam copia peccantes, quam qualicunque peregrina heterogeneaque materia salino-sulphurea infecti humores subtilius resoluantur, unde dein facillimus eorundem exagitatorum in tenerima vascula cutanea contingit promoueturque transitus. Fidem facturi assertis nostris casus cuiusdam, ex hoc capite omnino memorabilis, mentionem intericiemus, qui ante complures iam iam annos ad Illustris Fridericianae gratiosum Medicorum ordinem a Medico iunioris, huius adfectus nondum fatis conscio, fuit transmissus, qui verno tempore fauente sole in horto suo laboribus, terram quippe fodiendo, corpus exercebat, donec exaeftuatum sudore disflueret: verum enim vero afflavit illud simul ventus inclementior asperiorque, qui derepente inopinatum horrorem, totum corpus occupantem, produxit, quo facto, domum suam confestim repetens, protinus in hunc morbum incidit.

§. X.

Nec defunt porro etiam ex esculentorum
&

& potulentorum familia, quibus vel massa humorum eiusmodi peregrina & heterogenea materia inquinatur, vel mole abundans ac simuliam qualitercunque infecta, ob stimulantem acres particulas, sanguinem ad organica ebullitionem concitantes, quam maxime vehementissimeque exagitur ac perturbatur. In hunc censum praecipue veniunt omnia, quae ex aromaticum profapia sunt, vel ex longissime distitis orbis terrarum regionibus ad nos transportata, vel in ipsa etiam patria nostra natale solum sortita. Ex altera vero parte luxuriosum ac libidinosum diaetae genus, frequentior lactis, lacticinorum ac iusculorum pinguium gelatinosorumque gallinaceorum usus, abundantiam sanguinis inferendo, praesentem vero augendo, seminum illud spargunt, quod larga messe purpuratum hunc adfectum producit. Sic enim iuniores puerperas plethoricas, crebrius concentratioribus eiusmodi gelatinosis aromaticisque iusculis enutritas, sub molliori hac scrupulosaque sustentatione in hunc morbum esse delapsas, plures Medicorum, artis suae exercitio celeberrimorum, testantur observationes. Quibus iam iam fusius disputatis adhuc subnectere liceat ipsa potulenta commoventia ac spirituosas, utpote causas, hunc adfectum frequentius non procreantes solum, sed & omnia eius symptomata, alias mitiora periculique sub legitimo de-

decurfu plane expertia, ita augentes, vt sub
eximio aestu multaque animi & corporis in-
quietudine, atque concurrentibus faepius men-
tis abalienatione deliriisque, vix mortis peri-
culum superent adflitti feliciterque eluctentur.

§. XI.

Progressuris nobis ad aliam caufarum oc-
casionarium speciem, offerunt sese *animi pathe-*
mata, & ex iis praecipuo loco ponenda erit
iracundia, effectibus suis oeconomiae nostrae
animali quam maxime infensa pestiferaque.
Quemadmodum enim ipsos humores nostros,
grauissime concitando commouendoque, infe-
licissimis omnibus laedere solet atque in rapi-
dissimum motum circulatorium cogere; sic &
ob inundationes copiosioresque effusiones bi-
liosae, in ipsam massam sanguinis delatas, il-
lamque acri ac pernicioso inquinamento im-
buentes, nocet, mixtionique illius deleteriam
materiam communicat, quae, vt aliis varii ge-
neris adffictionibus morboris fomitem ac pri-
mas porrigere potest origines, sic & nostro ad-
fectui demum, latitante iam & tacite serpente
per humores apta accommodataque acrimonia,
enitendo infaustos addit tribuitque re ipsa ef-
fectus.

§. XII.

Temperamenti, aetatis, sexus, vitaeque
generis respectum denique si habituri sumus,

C

vt

vt experientia practicisque obseruationibus, ita ratione ipsa etiam constat, mere sanguineos, sanguineo-phlegmaticos, sanguineo-quecholicos, vtpote tam in diaeta, quam regimine negligentiores, minusque studiosos, purpuræ huic vrticatae prae aliis obnoxios futuros existimamus. Non facile vero in prouectiorem aetatem cadere hunc morbum, historia practica nos docet, quandoquidem iuniora magis subiecta, vel in infantilibus puerilibusque annis, vel in adolescentili ac iuuenili aetatis periodo constituta, facilius hoc affectu comprehenduntur vexanturque, quam alia, in plurimum annorum stadio vitam degentia, quae vel rarissime saltem correpta deprehenduntur. Quoad ipsa autem, vt ita loquar, indiuidua, sexus ratione, foemininum genus prae virili numerosius frequentiusque adgressum videbis hoc malo purpurato. Id quod confirmat quoque, purpuram vrticatam omnino purpuratorum familiae iure meritoque inferendam esse, quoniam, vt reliqui omnes huiusmodi adfectus foenniores sunt sexui sequiori, quippe natura corporisque textura teneriori sensibilibusque, sic & nostra, quam tractare suscepimus, species illum, animo & corpore masculino longe molliorem, facilius frequentiusque inuadit. Quod vero ipsum postremo concernit vitae generis momentum, illud nulla fere eget peculiari

liari mentione, dum solum mobile vitae genus, quod exaestuationes, exagitationes ac spumefacientes quasi humorum commotiones producit, accusandum est vt causa occasionalis nostri adfectus, tanto facilius in plethoricis & qualicumque acri humorum disponente inquinamento laborantibus re ipsa subsecuturi. Interim vero non omni vitio laborat sedentarium etiam vitae genus, quod ex hoc saltem capite genesi nostri adfectus fauet, plethoram sub tali quiete non inuitando solum, sed praesentem iam adhuc magis etiam magisque augendo.

§. XII.

Cognitis vero iis, quae de causis, tam proxima & materiali, quam remotius disponentibus adhuc disputata fuere, porro nobis progrediendum est sine amplioribus ambagibus ad ipsam *prognosin* huius vorticatae purpurae, quae periculi omnino expers est, & inter ceteras purpuratas afflictiones benignissima; dum, si rite legitimeque decurrit, lenis illius est inuasio, progressus moderatior, ac decursus facillimus, adeo, vt, regimine modeste diapnoico seruato, aliquando ne medicamentis quidem egeant subiecta, praesertim si febrem non comitem habeant. Verum enim vero quando febrilibus commotionibus stipata est haec purpura, facile iam per se patet, tunc posteriorem hunc statum intricatiorem molestioremque

fore. Quotiescunque enim cum febre inuadit haec purpura, toties praecurrit breuior saltem horripilatio, at rigoris expers, superueniente insimul obtuso & clandestino dolorifico temulentoque capitis sensu; hunc excipit dein, qui ex capite sensim totum reliquum corpus pervadit, calor insolitus, licet non insigniter acerbus, nisi eminens adfuerit plethora & ad organicos humorum motus singularis proclivitas, nique vehementiores animi tumultus praecesserint, aut inebriationes spirituosorumque potentiorum crebriores ingurgitationes: unde aestus vehementior, torpor viriumque defectio magis suspecta, appetitus prostratio maior, notabilior somni turbatio & interceptio, sitis intensior, difficilior & magis angusta respiratio, vrinaque saturatius tincta subsequuntur, morbumque periculosiorem reddunt. Sic & plus attentionis atque circumspectionis Medico opus est, quodsi cum aliis morbis, ut saepius etiam fieri solet, iuncta sit haec purpura. Nonnunquam enim catarrhalibus morbis, pro variantis inconstantisque tempestatis regiminisque indole, complicatam; nonnunquam vero etiam alternantem cum purpura miliari deprehenderunt practici observatores. Interea, superato hoc adfectu, celerius in gratiam cum pristina sanitate redeunt subiecta, integritatemque suam plenariam facilius promptiusque recuperant, ne-

neque se adeo scrupuloso regimini, praeseruandae recidivae causa, accingere debent, quam post alios morbos exanthematicos perpeffos sublatosque.

§. XIV.

Expositis vero iis, quae tam ad historiam & phaenomena, adfectum nostrum concomitantia, quam ad pathologicas rationes ipsamque prognosin pertinent, superest adhuc *practica pars*, a nobis strictim ulterius absoluenda. Si causam tam proximam formalem, quam materialem attentius exploramus, ac reliqua simul concurrentia phaenomena symptomataque penitius scrutamur, facile inde iudicari potest, *tribus* potissimum totum huius Purpurae vrticatae *curationis* momentum inniti *fundamentis*, siue, vt medico termino utar, *indicationibus*: vt quippe *orgastica humorum commotio contemperetur*; acris & sulphureae indolis *materia peccans inuoluitur corrigaturque*; ac denique praeparatum correctumque hoc *acre miasma per congrua emunctoria sepavetur, eliminetur ac remoueatur.*

§. XV.

Expediendis hisce formatis stabilitisque indicationibus optime ante omnia fatis fieri putamus per diluentia aquosa, infusa nimirum & decocta mucilaginosa, acre illud sulphureo-salinum, in humorum massa haerens, principium inuoluentia & corrigentia, quibuscum or-

gasmum excedentesque sanguinis motus con-
 temperantia ac teneriora absorbentia, cum fi-
 xis diapnoicis iuncta, simul combinanda sunt.
 Si febris non comitatur hanc purpuram, dia-
 pnoicae saltem mitiores essentiae admitti pos-
 sunt, inter quae imprimis essentia Pimpinellae
 albae, aliis eiusmodi temperatoris indolis
 essentis nupta, optimo cum effectu militabit,
 dum praeparata & correcta materia peccans
 eius beneficio ad peripheriam & superficiem
 corporis leni motu translata, successiue
 cum bonis aegrotantium rebus eliminatur ac
 remouetur. In teneriori aetate, ad acriorem
 biliosam sulphureamque humorum inquinacionem
 temperandam, conuenientius vix vllum aliud
 exhiberi poterit remedium crysallo montana,
 aut coralliis rubris praeparatis, pulueribus, iuncta
 niri & cremoris tartari moderata portione,
 adiiciendis, quippe quae posteriora salia simul
 ardorem pruriginosumque sensum vrgentem
 leniunt egregie remissioremq; reddunt. Denique
 etiam blandiores frictiones bono cum leuamine
 possunt interponi, quae non modo demulcendo
 pruritu egre conueniunt, sed & ad conseruandam
 in corporis superficie purpuratam efflorescentiam
 quam maxime pariter sunt accommodatae. Quin imo
 tunc etiam, si metus de retrocessione harum
 eleuationum, incute apparentium, vrget, in vsum
 vocandae sunt

funt tales calidae frictiones, ne ad interiora, partes quippe nobiliores, recedant periculumque inferant; si vero iam recefferint, vt mitiori tali adminiculo denuo expellantur & placida transpirationis promotione iterum prouocentur.

§. XVI.

Haec sunt praesidia, huic adfectui sub legitimo eius decursu opponenda. Rem vero aliter comparatam esse, si aliae morborum complicationes aliaque accidentia concurrunt, hoc ipsum per se diiudicatu erit facillimum. Tunc enim medentis iudicio practico subactiori opus est, vt secundum rerum circumstantium rationem, symptomatumque indolem succurrere, ac tempestiuum & securum auxilium, quod suum est, ferre nitatur. Quando ergo ex nimia frictione seu scalptura ipsorum aegrotantium forte dolorifica ac ardens cutis excoriatio inducta est, tunc praeter iam commendata continuandaque remedia temperantia & diaphoica, vnguenta, ex pinguedinosa-mucilaginosi, mundificantibus & exsiccantibus parata, in subsidium vocari possunt, quamquam vix unquam topica, nisi in solo hoc statu, suadere ausim. Diarrhoea, interdum huic purpurae sese associans, non oppugnanda est sistentibus, seu adstringentibus remediis, sed lenioribus saltem, si excedere videatur, tonicis ac roborantibus

tibus. Segniori vero aluo praesente, sique primae viae impuritatibus sunt repletae, lenissimum saltem laxans rhabarbarinum vel manatum optime conueniet, fugiendo omnia purgantia, fortiori stimulo acuata, imo ipsos eiusmodi clysteres, vnde exanthematum facillima vixque arcenda subsecutura est retrocessio, sub qua dein inimicum materiae peccantis venenum per humores diffunditur, illosque ad corruptionem magis procliuus reddit. Nec fert etiam adfectus noster diaphoretica actiuiora, aromatica acria, & balsamica concentratiora, volatilia, admodumque resoluentia remedia, ac denique etiam regimen calidius & aestuosum, quibus omnibus materia peregrina nocens, cum humoribus magis magisque subtilior facta, eo maligniorem nanciscitur indolem. Reliquorum autem, quae forte adhuc supersunt, cum ea inferioris momenti existimemus, diffusiori ampliorique commemorationi, ob circumscriptos dissertationis huius limites, inpraesentiarum superfedebimus.

§. XVII.

Quae *praeseruationis* purpurae nostrae vrticatae auxilium ac consilium suscepturo Medico sunt agenda, facile nunc, citra vltiores verborum ambages, subiuncturi sumus. Si aetatis ratio non contraria sit, optime, nimia humorum abundantia praesente, sanguinis ventila-

tilatione, tempestiue instituta, praecaueri posse hunc adfectum per se patet; quum enim in ipsa plethora prima stamina feminiumque, morbum hunc, si commota & exagitata fuerit, de repente saepius inductura, lateant, prudenter tali modo fomes supprimitur eiusque radices praescinduntur ac extirpantur. Praemitti etiam possunt ac debent cholagoga praecipue remedia, ad remouendas in primis, quae a Medicis vocantur, viis haerentes impuritates, maxime autem biliofas, quae, ad ipsam sanguinis massam cum chylo inquinato transeuntes, acrimoniae illius sulphureo-salinae foecundissimae euadere solent genitrices. Id ipsum remedium conuenientissimum etiam erit eorum praesidium, quorum aetatis teneritudo venam secare non permittit. Praeterea quoque ex absorbentium familia ea, quae tenerioris sunt substantiae, feligantur, & vt superius commendata fuere, subinde tam adultis, quam iunioribus offerantur. Quoniam etiam porro laesa transpirationis functio multis variisque morbofis afflictionibus, mortalium genus diuersimode oppugnantibus, apta ponit fundamenta, adeoque & huius morbi, eiusdem beneficio intercepto ac perturbato, mater existit facile atque amica; hinc, ad obtinendam hanc praeseruationis tutelam, eo semper respiciendum est, vt quaelibet diligentius exactiusque vitentur, quae salutarem hunc na-

D

tu-

turæ actum, quo impura & superflua humorum nostrorum pars, ne illorum mixtio ac crassis vitietur conueniensque sanguinis blandities acrimonia noxia inquinetur & euertatur, continuo a reliqua massa separatur atque eliminatur, qualitercunque interrumpere ac laedere possunt. Ex animi pathematibus ira imprimis vitanda est, qua quippe humorum vehemētissimæ excitantur commotiones, biliosæque imprimis effusiones, quibus sanguinis massa acrioribus heterogeneis particulis inquinatur, sicque a decenti bona sua mixtione recedit & impura euadit, vnde, vt alii adfectus, sic & nostra purpura suos recipere solent natales: quemadmodum id supra iam fufius penitiusque probatum dedimus. Quod ad diaetam vero attinet, facile, quæ & qualis illa esse debeat, definire possumus. Quum enim plethora, foecundissima illa morborum mater, arcenda sit, omnia ea studiosius fugienda erunt, quæ hanc inferre possunt. Exulet igitur luxuriosum ac libidinosum viuendi genus, quod genefi huius purpurae, plethoram praecipue inducendo, eximie fauet, id quod memorabilis casus etiam confirmat, quem in practicis obseruationibus Medici, artis suæ exercitio famigeratissimi, cuius nominis vero non amplius recordor, consignatum deprehendi, vbi subiectum quoddam purpuram hanc urticatam plus vice simplici ex nimio potu

potu Choccolatae sibi concitauit. Sit igitur
 diaeta temperata ac mollis, diluens & mucila-
 ginosa magis, quam lauta ac luxuriosa. Aluus
 uero prona, aperta ac bene succedens confer-
 vetur. Potus diluens sufficienter hauriatur,
 spirituosaque, crebrius imprimis ingurgitata,
 omnimode euitentur. Coelum serenum aëris-
 que qualitas temperatior feligatur, ne tran-
 spirationis successus quomodocunque turbetur
 aut interceptiatur. Tandem etiam magis mo-
 bile feligatur vitae genus, sine tamen aestuosis
 & excedentibus corporis commotionibus, cu-
 ius ope tam secretiones, quam excretiones
 promptius liberiusque succedunt, nimiumque hu-
 morum augmentum optime praecaueri potest.

§. XVIII.

Absoluta tractatione tam historica, quam
 pathologica & therapeutica, siue curatoria pur-
 purae vrticatae, nunc ea adhuc strictim nobis
 ulterius exponenda restant, quae ipsam, quam
 exhibituri sumus inpraesentiarum, *discrepanciam*
 inter *scarlatinam febrem & purpuram nostram vrti-*
catam propius spectant. Tanto expeditiores ve-
 ro & breuiores esse nobis liceat in subeundo hoc
 officii genere, quanto minus alter morbus ab
 altero differt ac recedere solet. Familiaris po-
 tissimum est scarlatina febris subiectis iuniori-
 bus, praecipue infantilis & puerilis aetatis,
 cum e contrario vrticata purpura in hac aequè

ac adultiori & magis consistente aetate indiscretim occurrat. Nomen suum fortita est illa febris a maculis, totum corpus occupantibus, intensius rubicundis, crebrioribus ac multo latioribus, nullo modo protuberantibus, sed prorsus planis, mox disparentibus, mox denuo redeuntibus, quibus imprimis haec febris se se distinguit ab vrticata purpura. Praeterea quoque vrsitatus illa calidiori tempore aestiuo occurrit, corripitque subiecta, vt purpura vrticata, cum horripilatione mitiori, totum corpus peruadente, cui dein succedit moderatus aestus, concurrente siti viriumque leui debilitatione. His omnibus iungitur dein molestus in corporis superficie sensus grauatiuus, cum difficiliore respiratione; quo facto tertio aut quarto circiter die, post aliqualem superficiei corporis intumescientiam, maculae hae latiores, non eleuatae, intensius rubentes, & scarlatinum colorem aemulantes, sine pruritu manifesto, in quo adeo etiam aliqualis inter purpuram vrticatam & scarlatinam febrem consistit differentia, prodeunt, postmodumque circa septimum diem penitus iterum euanescunt, cum furfuraceis quasi squamis in cuticula secedentibus, atque successiuo ipsarum commotionum febrilium decremento.

§. XIX.

Quemadmodum autem parum differt haec febris a purpura vrticata ratione invasionis suae

suae atque symptomatum, nisi quod ipsius maculae aliter comparatae sint, dum in vrticato morbo eminentiores atque eleuationes, volaticae magis ac vagae, saepiusque stationem suam deserentes notantur; deinde quod iunioribus tantum subiectis, infantilis & puerilis aetatis, magis propria sit haec febris, insuperque semper fere aestiuo tempore occurrat subiectaque adfligat: ita e contrario *causarum* ratione, tam proximae, quam remotius disponentium, multum habet cum purpura vrticata communio- nis & conuenientiae. Quae autem cum ita sint, non detinebimus lecturos longiori ac prolixiori earundem commemoratione, cum, quae vel propius, vel remotius etiam ad purpuram vrticatam excitandam ac proli- ciendam contribuere solent, eadem & huic fe- bri scarlatinae quoque inducendae quam maxi- me faueant atque accommodatae sint. Cum vero adeo manifeste inter se inuicem conspi- rent, fieri non potest, quin eadem quoque *prognosis* ferenda sit, qualis de purpura vrticata superius iam a nobis subiuncta est. Interim ta- men circumstantium rerum indoles ac natura, quam benigne etiam haec febris, sibi relicta at- que legitimo modo tractata, alias decurrere ac deferuere soleat, facile interdum scenam mutare possunt tragicumque inducere euentum. Quip- pe in humorum massa vel adesse potest maior

30 *De Purpuræ urticatæ & scarlatinae febris*

materiae peregrinae peccantis copia, unde, vt symptomata vtique vrgentiora emergant ac periculofiora, ipfumque euentus discrimen anceps ambiguumque euadat, neceffe est; vel ipsa illa materia acris peregrina peccans deterioris maligniorisque est indolis, hacque ratione, si forte etiam in minori quantitate praefens fuerit, corruptionem plenariamque interdum dissolutionem humorum producit. Testantur hoc ipsae quoque practicae obseruationes, siquidem nuperrime, elapso anno, ipsam hanc febrem scarlatinam aestiuo tempore epidemicam quasi stragem in hac Musarum sede edidisse constat. Neque etiam sine periculo ac vitae discrimine tunc grassata fuit, dum complura symptomata suspecta admodumque fontica complicata erant, adeoque a posteriori etiam manifestius deteriorem atque inimicam suam indolem abunde satis demonstrauit.

§. XX.

Verum enim vero non minus quoque periculi pertimescendum est, si inconueniens parumque circumspecta & accommodatior adhibetur medendi methodus. Etenim ipsa haec febris species, cum temperatiora saltem ac mitissima diapnoica, ad inuitandum in corporis peripheriam virus peregrinum peccans & inimicum, perferat, quo dein e congruis viis ac emuntoriis cum aegrotantium salute proscribatur, sicque humorum massa inde depuretur: longe omnino aliter se gerit, si fortioribus commouentibus & calidioribus alexipharmacis tractetur; tantum enim tunc abest, vt relectur aeger tali medendi methodo inconsiderata, vt potius, eadem adhi-

adhibita, omnia in peius ruant. Facile enim apparet, bezoardicis eiusmodi acrioribus ac calefacientibus remediis orgasmum humorum atque febriles commotiones, praesentes iam vigentesque, intendi non solum & quam vehementissime augeri oportere, sed ipsum inde etiam oriri iustissimum metum, de facile supervenientibus; sub eiusmodi circumstantiis, internarum partium nobiliorum inflammationibus, lethalem tunc euentum certissime inferentibus. Et remediorum itaque, & ipsius regiminis cauta & circumspccta habenda est ratio, vt illa temperatiora sint atque selectiora; hoc vero moderatum & non excedens atque aestuosum. Secundum haec disputata igitur *prognosis* ipsa vel salutaris ac bona, vel anceps ac dubia peiorque existit.

§. XXI.

In practicae partis explicatione nobis iam quoque ver-
 fandum est in hoc Specimine iuagurali academico, & di-
 spiciendum praecipue, in quantum ipsa *medendi methodus*,
 purpurae vrticatae medicationi adcommodata, ac illa, qua
 scarlatinae feбри tollendae sanandaeque prospicere solent Me-
 dici, artis suae bene gnari, differat ac recedat, nec ne? Ex
 antecedentibus, fusius iam traditis, probe cognitum habemus
 atque perspcctum, arctiorem inter scarlatinam febrem purpu-
 ramque vrticatam intercedere nexum atque conuenientiam ex-
 actiorem, tam intuitu inuasionum, quas vterque formare so-
 let morbus, & symptomatum ipsorum, quam respectu etiam
 pathologici momenti, causarum quippe, proximae & mate-
 rialis pariter atque remotius ad genefin harum febrium dispo-
 nentium, seu occasionalium. Illud enim ratione medelae,
 qua

qua vtrisque succurrendum est, minorem omnino meretur attentionem, quod quoad ipsas maculas, sub horum morborum decursu efflorescentes, tam ratione coloris, quam intuitu ambitus, magnitudinis atque elevationis aliqualis, notabilior intersit discrepantia, quodque in altero morbo haec exanthemata volatica magis sint suamque stationem facilius deserentia, in altero vero constantiora; & quod demum alter morbus infantibus ac pueris tantum solennior deprehendatur, cum alter similiter quoque adultiora subiecta corripit. Adest fere vnus eiusdemque indolis materia peccans in vtrisque, manebit ergo etiam eadem curatio, dum vterque morbus remedia postulât, praeparatam atque correctam materiam peccantem ad corporis peripheriam promouentia, indeque eliminantia. Formantur itaque & in hac febre tales eademque indicationes, quales in purpura vrticata superius iam formauimus; hac saltem subiuncta regula, vt, quoniam infantili ac puerili aetati potissimum solennis est haec febris, temperatiora ac mitius agentia seligantur exhibeanturque medicamina.

§. XXII.

Quod vltimo demum loco subiiciendum est de *praeservationis* praesidiis imperandis, hoc eo saltem generaliter redit, vt tempestiue prima regio congrua ratione repurgetur a sordibus collectis, ceteraque ex hoc capite supra fusius & clarius iam allegata, quantum quidem in tenera tali aetate fieri potest, exactius obseruentur. Sufficiant ergo pauca haec, quae de purpurae vrticatae cum febre scarlatina discrimine ac conuenientia, intuitu modi inuadendi, causarum, medendique methodi, strictim ac breuiter commentati sumus. Faxit diuina clementia, vt qualescunque hi labores nostri aeque ac reliqua conamina quaelibet in sui gloriam, proximi vero commodum emolumentumque cedant.

T A N T V M.

21070.

in d. Hal.

5. 1758

Halle, Med. Diss., 1758

Retro ✓

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
 DE
 PVRPVRAE VRTICATAE
 ET
 SCARLATINAE FEBRIS
 CONVENIENTIA AC DISCRIMINE

QVAM
 SVMMI NVMINIS AVSPICIIS,
 IVSSV ET AVCTORITATE
 GRATIOSI MEDICORVM ORDINIS
 IN ACADEMIA REGIA FRIDERICIANA,
 SPECIMINIS LOCO,
 PRO GRADV DOCTORIS
 SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
 DOCTORALIBVS RITE IMPETRANDIS,
 D. XIX. OCTOBR. MDCCLVIII.
 ERVDITORVM CENSVRAE SVBMISIT
 IOANNES FRIDERICVS CRAMER
 KIERSPA - MARCANVS.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
 EX TYPOGRAPHIA VESTERIANA.

